

Глушук-Олея Г. І.,
кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри іспанської та французької філології
Київського національного лінгвістичного університету
E-mail: naranha@ukr.net

НЕГАТИВНІ РЕПЛІКИ-РЕАКТИВИ У СУЧАСНОМУ ІСПАНЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ

У статті розглядається вживання негативних реплік-реактивів (вигуків) у розмовній іспанській мові, умотивовується їхнє широке використання та уточнюються особливі функції. Відзначається їхня роль у градації та підсиленні негативної реакції, на основі чого робиться висновок про суміжність категорії заперечення і модусної категорії оцінки

Ключові слова: іспанська мова, розмовне мовлення, категорія заперечення, негативна реакція, вигуки, репліки-реактиви.

Постановка проблеми. В іспанському розмовному мовленні існує велика кількість способів вираження негативного ставлення та заперечення, проте, на жаль, вони не були об'єктом спеціальних досліджень. Отже, видається важливим з'ясувати, наскільки широко в іспанському розмовному мовленні застосовуються, насамперед, негативні репліки-реактиви для вираження суб'єктивно-негативного ставлення мовця у певних комунікативних ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Людська свідомість представляє собою невичерпний ресурс мовних засобів вираження внутрішнього стану особистості й позамовної дійсності. Розмовне мовлення є загальноживаною лінгвістичною системою засобів спілкування у межах певного суспільства в щоденному / побутовому середовищі і має певні характеристики: усна репрезентація, спонтанність / моментальність, динамічна взаємозалежність усіх елементів комунікативного процесу [1, с. 8; 2; 3, с. 113, 114; 4, с. 1; 12, с. 35, 38]. Розмовне мовлення несе емотивно-оцінну конотацію і є джерелом збагачення природної мови, чому саме було присвячено низку праць в іспаністиці [2; 4; 5; 6; 8; 9; 10; 11; 12]. Заперечення як мовна універсалия, безсумнівно, заходить своє найяскравіше вираження в розмовній мові. **Метою** розвідки є структуризація негативних реплік-реактивів в іспанському розмовному мовленні. **Предметом** є власне негативні вигуки (негативні репліки-реактиви) іспанської мови та їхня класифікація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іспанське розмовне мовлення характеризується набором спеціальних мовних засобів, маркованих національно-культурною специфікою, які вживаються у високочастотних побутових ситуаціях та слугують опорами і зв'язками, що полегшують та прискорюють протікання комунікативного процесу. Потреба реагувати на мовленнєві та інші стимули швидко і експресивно зобов'язує мовця володіти необхідним запасом готових мовленнєвих одиниць (кліше / шаблони / стереотипи / формули мовленнєвого етикету / прагморегулятори), вживаних на рівні автоматизованих навичок [4, с. 1, 3]. Вираження заперечення, відмови, негативного ставлення спостерігаємо у мовленні на всіх рівнях: фонетичному (інтонація), морфологічному (негативні та заперечні афікси), лексичному (заперечні слова та квантори), лексико-семантичному (ідіоми та звороти) та синтаксичному (на рівні речення чи діалогу).

Одне із центральних місць серед засобів вербалізації емоцій як реакцій мовця на комунікативну ситуацію займають вигуки, суб'єктивовані етносом у відповідних мовних знаках [7, с. 61].

До емоційно-окличних негативних і обурливих вигуків і фраз ми відносимо: ¡quí!; ¡una eme!, ¡un huevo!, ¡hostias en vinagre!, ¡ni que ocho cuartos / narices / pollas / porras!, ¡ostras!, ¡hostia!, ¡hostino!, ¡leche / leche!, ¡una leche / porra!, ¡me la menea!, ¡una qué mierda!, ¡una mierda (pinchada en el palo)!, ¡la puta (de bastos / que te parió)!, ¡coño! ¡un rábano!, joder. Як можна побачити із не чисельно наведених прикладів, іспанська ідіоетнічна традиція надає перевагу вживанню слів на позначення

геніталій, екскрементів і коітального дієслова *joder* [1, с. 9, 15]. Використання ненормативної лайливої лексики (обсценізмів) під час вираження заперечення, незгоди, відмови тощо, за думкою Ф. Родрігеса Гонсалеса, завжди було властиве іспанському розмовному мовленню, передусім чоловікам; у випадку із молоддю це явище стає більш виразним і широко вживаним [11, с. 135].

Репліки-реакції у контексті комплексу негативних емоцій (від невдоволення до люті) І. Л. Афанасьєва називає реактивами [1, с. 3], С. І. Каноніч стверджує, що заперечна репліка посилюється вживанням емоційних часток і вигуків в окличному реченні [2, с. 50]. Наприклад:

– ¡*Algo más?*

– ¡*Nooo!* (EJ, 15); ¡*No, noo, socorro...!* (EJ, 45)

Niñas de las narices. Para su padre (EV, 100); *Joder, no había quien se creyera esa película* (E, 147); *Aggg, qué asco, Milagros...* (UPT, 167). *Ca, no lo pienses tan sencillo* (EJ, 166); *Caray, es una tortuga* (EJ, 310); ¡*Huy, guapa, hijo!* (EJ, 174); ¡*Peeerro!* (EJ, 161); ¡*Qué va! No se nos queda atrás* (EJ, 171); ¡*Anda la osa!* (EJ, 172); ¡*Me cago en la hostia!* (LEDL, 67); ¡*La mierda!* (EJ, 90). Жаргонізована мова тяжіє до пейоративних значень і дисфемізмів, задля пом'якшення таких одиниць існують евфемізми, які частіше намагаються частіше вживати дівчата [9, с. 42]. Нами було зібрано такі приклади [5, с. 5; 8, с. 219]: ¡*jopé!*, ¡*jodo!*, ¡*jová!*, ¡*jolín!*, ¡*jolines!*, ¡*joboba!*, ¡*jobar!* ¡*jo!* (por *joder*); ¡*ajo y agua!* (por ¡*A joderse y aguantarse!*); *demontre* (por *de demonios*); ¡*coño!*, ¡*coñe!*, *paño*, ¡*concho!*, ¡*corcho!* (por *coño*); ¡*una eme!*, *miércoles*, *mierdolaga*, *mandar a la eme* (por *mierda*); *mecahis*, *mecachis en diez*, *mecachindiez*, *me cacho en diez* (por *me cago / me cago en dios*); *cará*, *caracho*, *carape*, *caramba*, *caray*, *carijo* (por *carajo*) тощо. Основними способами евфемізації є [1, с. 15]: редуція, коли скорочується найбільш табуйована частина; фоносемантичний – шляхом трансформації антецедента: усиченням чи нарощуванням табуйованого слова, створенням часткової звукової аналогії на основі збігу найбільш упізнаваних звуків або заміною одного звука: ¡*cajo!*, ¡*jobar!*, ¡*!hostí!*, ¡*cajo!*, ¡*pardiola!*; лексико-семантичний спосіб – заміна одиниць релігійної та прокреативної лексики на основі метафоричного переносу: ¡*qué pico!*, ¡*me cago en tal!*, ¡*a tomar por saco!*

У нашому дослідженні ми поділяємо негативно-оцінні вигуки на похідні / немотивовані та похідні / мотивовані. Після проведеного нами критичного аналізу різних підходів до розподілу та класифікації вигуків [1, с. 6–7; 9, с. 61–61], ми зробили спробу уніфікувати їх та поєднати у таблиці.

Таблиця 1.

Класифікація негативно-оцінних вигуків за походженням

Непохідні / немотивовані		Похідні / мотивовані:	
Імітативні	Експресивні	частинами мови / сполуками слів	фразеологізмами
<i>agg</i> , <i>rr-rr-rr</i> , ¡ <i>puaj!</i> , ¡ <i>pu!</i> , ¡ <i>pu!</i> , <i>ji-ji</i>	¡ <i>caray!</i> , ¡ <i>huy!</i> , ¡ <i>uff!</i> , ¡ <i>quía!</i> , ¡ <i>bah!</i> , ¡ <i>aj!</i> , ¡ <i>puaf!</i> , ¡ <i>ca!</i> , ¡ <i>caramba!</i>	дієсловами: ¡ <i>no joda!</i> ; іменниками: ¡ <i>leche!</i> , ¡ <i>un cuerno!</i> ; прикметниками: ¡ <i>puto caso!</i> ; прислівниками: ¡ <i>nanay!</i> ; сполуками: ¡ <i>caca de la vaca!</i>	¡ <i>naranjas de la China!</i> , ¡ <i>Ni pa Cristo!</i> , ¡ <i>en mi vida!</i> , ¡ <i>ni qué calabaza!</i>

Непохідні вигуки є закритою, відносно нечисленною групою одиниць; розряд похідних є відкритим класом, що постійно поповнюється за рахунок десемантизації жаргонізмів та функціонально-семантичних змін інших частин мови [1, с. 7; 8, с. 219]. Традиційні і нові похідні вигуки, типу ¡*tu abuela!*, ¡*u tu padre!* (дідька лисого!), мають семантичні дифузні функції, тобто розмитий характер значень у процесі мовної комунікації [8, с. 219], і тому можуть вживатися для вираження різного спектру людських емоцій. Через складність пізнавально-сміслового змісту вони часто доповнюються мовними та паралінгвістичними засобами: інтонацією, тоном, силою тембру голосу, ритмом, а також жестами і відповідною мімікою [8, с. 219], величезну роль відіграє позамовний контекст. Так, на вибір певного варіанту реактивів можуть впливати різні психо- і соціолінгвістичні чинники [1, с. 12; 10, с. 12–14]: вікова належність; статева належність; емоційний стан мовця; соціальне оточення на момент мовлення (наявність свідків); належність співрозмовників

до певного соціального рівня, їхня освіченість. До того ж, можна виділити певні тематичні групи негативно-оцінних вигуків [1, с. 8–9]: пов'язаних із релігійними уявленнями – звертання до вищих сил – називанням імені Бога, святих, дідька, клятви і прокльони; богохульства; скатологізми (фізіологічні виділення організму; посилення; прокреція (тема сексу) тощо. Ми можемо навести такі приклади вживання різних типів вигуків: ¡*Joder con tu madre!* (LEDL, 63); – *Hemorroides* (UPT, 166); *Al diablo...Probemos ese café* (DMEP, 83); ¡*Qué coño le importa a Lulú que yo le ponga los cuernos a mi novia!* (LEDL, 66).

Регламентованість мовленнєвої поведінки, який регулюється принципом ввічливості, може викликати евфемістичні перейменування вигуків-реактивів із сфер табу [1, с. 14; 5, с. 5]: релігія, частини тіла, члени родини, кохання тощо. Порушення принципу ввічливості може спричинити комунікативний провал – непорозуміння, образа тощо. Оцінка ступеня непристойності у соціальних сферах різниться: у мовній культурі віруючих людей згадування божественної сутності вважається вульгарним, а для молоді це є загальноприйнятим. Назва екскрементів (*mierda*) вживається у більш широкому значенні і може відповідати українському – *чорт забирай!*; слабо звучить іспанське ¡*coño!* і вживається навіть жінками [1, с. 15].

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Незважаючи на наявність у розмовному мовленні і жаргоні великої кількості лайливої лексики – обценізмів та дисфемізмів, не можна заперечувати їхній вплив на збагачення загальнорозмовної та певного увиразнення літературної мови. У сучасній іспанській комунікації простежується домінування негативно оцінки, що може передавати невдоволеність станом речей, бажання змін на краще – така перевага негативних емоцій пояснюється їхньою ефективністю психологічного впливу на реципієнта, можливо, у спонуканні останнього до якихось дій [3, с. 8]. В окремих випадках невдоволеність станом речей посилюється шляхом залучення додаткових лексичних ресурсів, своєрідних інтенсифікаторів негативних рис, які підкреслюють емоційну напруженість мовця.

Перспективним вважаємо дослідження становлення категорії заперечення в іспанській мові.

Список умовних скорочень назв використаних джерел

- DMEP– Millás J. José. *Dos mujeres en Praha* / J. José Millás. – Madrid : Espasa Calpe, 2002. – 230 p.
EJ – Ferlosio R. Sánchez. *El Jarama* / R. Sánchez Ferlosio. – Madrid : Lavel Industria Gráfica, 2004. – 345 p.
EV – Gaite C. Martín. *Entre visillos* / Carmen Martín Gaité. – Barcelona : Industria Gráfica, 1994. – 260 p.
LEDL– Grandes A. *Las edades de Lulú* / Almuneda Grandes. – Barcelona : Tusquets Editores, 2004. – 280 p.
UPT– Lindo E. *Una palabra tuya* / E. Lindo. – Barcelona : VEGAP, 2005. – 251 p.

Список використаної літератури

1. Афанасьева И. Л. Языковые и речевые свойства производных междометных единиц (на материале русского и испанского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. – общее языкознание, социолінгвістика, психолінгвістика / И. Л. Афанасьева. – Воронеж, 1996. – 16 с.
2. Канонич С. И. Ситуативно-речевая грамматика испанского языка / С. И. Канонич. – М.: Международные отношения, 1979. – 20 с.
3. Лесько Х. Лінгвопрагматичні аспекти функціонування лексичних форм демінутивності в сучасному іспанському масмедійному дискурсі [Електронний ресурс] / Христина Лесько. – 11 с. – Режим доступу: lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Visnyk/visnyk/Visnyk.../18lesko.pdf
4. Мерзликін О. В. Структурно-семантична характеристика іспанського молодіжного жаргону / О. В. Мерзликін // Вестник Челябинского государственного университета: Филология. Искусствоведение. – Челябинск: ЧГУ, 2014. – Вып. 89. – С. 113–118.
5. Монастырев Б. Е. Прагматическая семантика разговорных формул в современном испанском языке [Электронный ресурс] / Б. Е. Монастырев. – 5 с. – Режим доступа: pglu.ru/upload/iblock/b93/uch_2009_v_00007.pdf
6. Монастырев Б. Е. Прагмо-семантические особенности городских жаргонов Испании и Латинской Америки [Электронный ресурс] / Б. Е. Монастырев. – 6 с. – Режим доступа: www.pglu.ru/upload/block/518/uch_2008_v_00011.pdf
7. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2010. – 843 с.
8. Федосова О. В. О лексической системе разговорного стиля современного испанского языка / О. В. Федосова // Вестник Тамбовского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. Филология. – Тамбов: ТГУ, 2008. – Вып. 4 (60). – С. 214–221.
9. Boháčková E. *Creación léxica en el lenguaje juvenil* / Eva Boháčková. – Brno: Masarykova Univerzita, 2008. – 94 p.

10. Hernández Alonso C. El lenguaje coloquial juvenil [Електронний ресурс] / César Hernández Alonso // Boletín AEPPE № 38–39. – P. 11–20. – Режим доступу: http://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/revista_

11. Rodríguez-Izquierdo F. Procedimientos de negación en el habla de Sevilla / Fernando Rodríguez-Izquierdo // El discurso sociolingüístico. Sociolingüística andaluza 3. – Sevilla : UTRERA, 1985. – P. 137–163.

12. Vígara Tauste A. M. Morfosintaxis del español coloquial / Ana María Vígara Tauste. – Madrid : Gredos, 1992. – 506 p.

Глушук-Олея А. И. Негативные реплики-реактивы в современном испанском разговорном языке.

В статье рассматривается употребление негативных реплик-реактивов (междометий) в разговорном испанском языке, мотивируется их широкое использование и уточняются особенные функции. Выявляется их роль в градации и усилении негативной реакции, на основе чего делается вывод о взаимосвязи категории отрицания и модальной категории оценки.

Ключевые слова: испанский язык, разговорная речь, категория отрицания, негативная реакция, междометия, реплики-реактивы.

Glushchuk-Oleia G. I. Negative replicas - reagents in modern Spanish spoken language.

Summary

The article explores the using of negative replicas-reagents (interjections / exclamations) in Spanish speech; we motivate their widespread use, emphasize their special functions in Spanish. The important role of negative exclamations in gradation and strengthening of negative reaction was noted, based on which we made the conclusion about the intersection of category of negation with category of modal evaluation.

The object of study is a structuring of negative replicas - reagents in Spanish speech. The background of the article is determined by the lack of similar studies in Spanish philology.

The main aim of our study is to describe and structure negative replicas-reagents in modern Spanish spoken language on the basis of their origin and semantic content. Besides, we tried to consider the speaker's subjective attitude and evaluation of information. In general, research of the colloquial register, which is natural and spontaneous in everyday life, is one of the important and fertile fields of study in modern linguistics, and we propose to make observation on the expression of the category of negation, particularly.

The exposition pretends to show in a concise how negative replicas-reagents (exclamations) and its different function are used in colloquial Spanish. We will continue the analysis of using of negation in historical Spanish, so we need a large amount of material.

Key words: Spanish, colloquial speech, category of negation, negative reaction, indigestions, replicas - reagents.

УДК 811.161.2'38

Голікова Н. С.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
E-mail: nataliaholikova62@gmail.com

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ «КОЗАЦТВО»
В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО**

У статті проаналізовано мовностилістичні засоби, що в художньому дискурсі П. Загребельного репрезентують концепт «козацтво». Визначено структуру концепту як польову модель з найвиразнішими номінативним та інтерпретаційним полями. Досліджено аксіологічний компонент концепту, усі контекстуальні складники якого розподілено на два типи – ті, що виражають внутрішню (позитивну) оцінку, і ті, які є репрезентантами зовнішньої (негативної) оцінки козацтва як суспільно-історичного явища.

Ключові слова: концепт, художній дискурс, структурний компонент, номінативне поле, художній образ.

Дослідження поняття концепту, що є ключовим у когнітивній лінгвістиці, лінгвокультурології, психолінгвістиці, лінгвофілософії тощо, постає як загалом актуальна проблема сучасної лінгвоукраїністики, розв'язання якої потребує залучення ширшого фактичного матеріалу. Важливою джерельною базою для всебічного аналізу мовних засобів концептуалізації національної картини світу традиційно слугують художні тексти, що репрезентують світобачення письменників, їхню